

Непша Олександр Вікторович

старший викладач кафедри фізичної географії і геології,
асистент кафедри теорії і методики фізичного виховання і спортивних
дисциплін

Мелітопольський державний педагогічний університет
ім. Б. Хмельницького

Чорнобай Валентина Володимирівна

вчитель географії

Клеванський НВК Рівненського району Рівненської області

**ОРГАНІЗАЦІЯ ТУРИСТСЬКО-ЕКСКУРСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В
МЕЖАХ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ
«ДЕРМАНСЬКО-ОСТРОЗЬКИЙ»**

Анотація: Дана стаття присвячена особливостям організації екологічно-пізнавального туристського маршруту в межах Національного природного парку «Дермансько-Острозький» на території Рівненської області. Дана організація – є формою спортивно-оздоровчого туризму, яка дає учаснику не тільки задоволення від спостереження різноманітних природних ландшафтів, але й має неабияке фізкультурно-оздоровче значення.

Ключові слова: туристсько-екскурсійний маршрут, турист, національний природний парк, природний ландшафт, історико-культурна спадщина.

За визначенням «туристський маршрут» є послідовним переміщенням туриста з відвідуванням історичних та природних пам'яток та інших цікавих місць з інформацією про місця зупинок на привал.

Туристські маршрути можуть бути тематичними, груповими або індивідуальними, сплановані самостійно або за допомогою спеціалізованих

структур. Маршрут може здійснюватись туристською компанією або самостійно туристами. У разі проходження по маршруту організовано, учасники забезпечуються послугами провідника, консультаціями, екскурсійними послугами, а також іншими послугами, наприклад, транспортними. На маршрутах туристи можуть пересуватися пішим або кінним порядком, на велосипеді, автомобілі, водними засобами пересування. За часом проведення маршрути діляться на цілорічні, сезонні і разові. На маршрут може виходити група туристів або один учасник. В залежності від потреб туристів один і той самий маршрут може бути організований по-різному. Комбінований маршрут або його частина (ділянка), на якій надається загальна інформація щодо усіх найцікавіших об'єктів: природних, історичних, археологічних, культурно-релігійних. В рамках комбінованого маршруту можуть існувати тематичні: історичний, присвячений усім історичним пам'яткам та подіям, що відбувалися на території маршруту, або розроблений тільки за однією з історичних тематик.

Переміщення може здійснюватися по усьому маршруту, або в межах окремих його ділянок – етапів. Кожен етап теж може бути тематичним і різним за тривалістю – від декількох годин до декількох днів, включаючи як пізнавальну складову, так і оздоровчу.

Виходячи з цих передумов, в «Дермансько-Острозькому» НПП в рамках реалізації «Проекту організації території національного природного парку «Дермансько-Острозький», охорони, відтворення та рекреаційного використання його природних комплексів та об'єктів» (2013 р.) виконавці (ПП «Центр екологічного управління» м. Мелітополь та ін.) запропонували цікавий еколого-туристський маршрут. Слід відзначити, що один з авторів даної роботи (Непша О.В. як співробітник ПП «Центр екологічного управління» м. Мелітополь) приймав участь у підготовці подібних туристських екологічних маршрутів при розробці проектів організації

територій національних природних парків «Деснянсько-Стагогутський» в Сумській області та «Хотинський» в Чернівецькій області і мав нагоду поділитися своїми думками з приводу створення даного туристського маршруту.

Цей туристський маршрут охоплює найбільш цікаві ділянки НПП і складений таким чином, щоб висвітлити найцінніші і найцікавіші об'єкти НПП, і при цьому не завдати шкоди біорізноманіттю парку [2].

Еколого-туристський маршрут «Заплавою річки Збитинка».

Екологічний маршрут «Заплавою річки Збитинка» знаходиться у Острозькому і Здолбунівському районі Рівненської області на території Національного природного парку (НПП) «Дермансько-Острозький». НПП створено в 2009 році на території Здолбунівського та Острозького районів Рівненської області [3]. Парк площею 5448,3 га розташований у найвужчій частині Малого Полісся – Острозькій прохідній долині, в заплаві річки Збитинка, що протікає між мальовничими пагорбами Волинської та Подільської височин. Завдяки своєму географічному положенню та своєрідній історії формування ландшафтів, територія національного парку виявилась на перетині кордонів різних фізико-географічних областей.

Основною метою прокладання маршруту «Заплавою річки Збитинка» є ознайомлення з природними комплексами, флорою та фауною місцевості, історико-культурною спадщиною, зменшення та нагляд над рекреаційним навантаженням на території НПП «Дермансько-Острозький», розвиток організованого туризму як раціонального використання природних ресурсів. Він дає змогу більше дізнатися про природу та історію місцевості, виділяє її унікальність, дає можливість відвідувачам відчувати себе в гармонії з природою, відновити взаємозв'язок з навколишнім світом.

Розпочинається маршрут в с. Межиріч Острозького району, від місця злиття двох річок – Вілії та Збитинки, звідки по заплаві річки Збитинки

проходить до с. Святе Здолбунівського району, переважно територією НПП «Дермансько-Острозький». Маршрут проходить по 3 фізико-географічним областям – Волинській височині, Малому Поліссі та Подільській височині.

Мета створення маршруту: еколого-пізнавальне, природоохоронне ознайомлення з унікальністю і мальовничістю ландшафтів, багатством рослинного і тваринного світу, історико-культурною спадщиною.

Тип маршруту: культурно-пізнавальний.

Категорія відвідувачів: школярі середнього та старшого шкільного віку, студенти, інші категорії відвідувачів; маршрут також служитиме цінним об'єктом для проведення екскурсій, науково-практичних семінарів і конференцій.

Характер маршруту: маршрут має лінійний характер, протяжність – 38 км, середня тривалість проходження з врахуванням зупинок – 3-4 дні, спосіб пересування – піший, велосипедом, кінний. На маршруті передбачається 3 стоянки для ночівлі.

Сезонність: маршрут розрахований на відвідування у теплий період року. Загалом придатний для проходження у квітні-вересні.

Правила проходження маршруту:

Екологічний маршрут проходить по території національного природного парку, тому при проходженні необхідно виконувати правила поведінки, передбачені Законом України Про природно-заповідний фонд [1]. Зокрема забороняється:

1. Змінювати трасу маршруту, узгоджену з адміністрацією парку. Єдине виключення – надзвичайні обставини.
2. Викидати сміття в непризначених для цього місцях.
3. Застосовувати мило та синтетичні миючі засоби в природних водоймах.
4. Вирубувати дерева і чагарники.

5. Збирати гриби, ягоди, лікарські рослини, зривати квіти.
6. Руйнувати нори, гнізда птахів, що можуть зустрічатися на стежці.
7. Робити написи на деревах, каменях, пошкоджувати аншлаги та вказівники.
8. Розводити вогнища та зупинятися на ночівлю не у відведених для цього місцях та в заповідній зоні національного парку.
9. Створювати зайвий шум, вмикати магнітофон чи радіоприймач.

Порушення відвідувачами національного природного парку приведених вище рекомендацій тягне за собою адміністративну, матеріальну, а в деяких випадках і кримінальну відповідальність .

Таким чином, організація екологічних туристських маршрутів в межах природоохоронних територій дає змогу учасникам познайомитися з унікальністю і мальовничістю ландшафтів, багатством рослинного і тваринного світу, історико-культурною спадщиною Рівненського краю. Разом з тим ця форма спортивно-оздоровчого туризму має велику фізкультурно-оздоровчу та здоров'язберігаючу функцію. І як результат в учасників походу суттєво підвищується рівень рухової активності організму.

Література:

1. Закон України Про природно-заповідний фонд // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №34. [Ст. 502].
2. Проект організації території національного природного парку «Дермансько-Острозький», охорони, відтворення та рекреаційного використання його природних комплексів та об'єктів. – Київ, 2013. – С. 183–189.
3. Указ Президента України від 11 грудня 2009 року, за №1039/2009 «Про створення національного природного парку «Дермансько-Острозький».